

रायगड, नवी मुंबई, ठाणे, रत्नागिरी, सिंधुदुर्ग

रायगड

रविवार । दि. २७ सप्टेंबर २०२६ । अंक १११ । पृष्ठ १० । किंमत ५ ₹

75
टक्के

। मुंबई । प्रतिनिधी ।

आभाळाकडे डोळे लावून बसलेल्या बळीराजाच्या पदरी यंदाही निराशाच आली. पावसाने पाठ फिरवल्याने शेतातील उभी पिके अक्षरशः कपून गेली, जनावरांच्या चाऱ्याचा आणि पिण्याच्या पाण्याचा प्रश्न गंभीर झाला. दुष्काळाची परिस्थिती स्पष्ट असतानाही सरकारने दुष्काळ जाहीर करण्यास उशीर केल्याने आधीच आर्थिक संकटात सापडलेला शेतकरी अधिकच हवालदिल झाला आहे. अखेर राज्यातील ३५८ पैकी २६५ तालुके दुष्काळग्रस्त जाहीर करण्यात आले असून, रायगड जिल्ह्यातील श्रीवर्धन तालुक्याचाही दुष्काळग्रस्त तालुक्यांमध्ये समावेश करण्यात आल्याची घोषणा राज्य सरकारने शनिवार, दि. २६ सप्टेंबर रोजी केली. मात्र, केवळ दुष्काळ

त्याला भकम आर्थिक आधार देण्याची गरज आहे. राज्यातील जवळपास ७५ टक्के तालुके दुष्काळाच्या

►►पान २ वर

“राज्य सरकारने दुष्काळी तालुके जाहीर केले आहेत. मात्र, त्यात कोणत्या सवलती देण्यात येणार आहेत, याची माहिती घेण्यात येईल. दुष्काळ जाहीर केल्यानंतर त्याचा परिणाम केवळ एका वर्षापुरता मर्यादित राहात नाही, तर पुढील दोन-तीन वर्षे शेतवार त्याचा परिणाम होत असतो. त्यामुळे शासनाचे धोरण काय राहणार आहे, हे अगोदर स्पष्ट होणे गरजेचे आहे. दोन दिवसांत सविस्तर माहिती आल्यानंतरच याची खरी स्पष्टता होईल. आज केवळ घोषणा झाली आहे; मात्र त्यात कोणत्या अटी-शर्ती घातल्या जातील, हेच महत्त्वाचे आहे.

- जयंत पाटील, सरचिटणीस, शेतकरी कामगार पक्ष

रायगडातील श्रीवर्धन तालुका ‘दुष्काळग्रस्त’

श्रीवर्धन : सततचा अनियमित पाऊस आणि भूभांतीतील खालावलेली पाण्याची पातळी यामुळे निर्माण झालेल्या गंभीर परिस्थितीतून दिलासा देण्यासाठी प्रशासनाने अखेर श्रीवर्धन तालुका ‘दुष्काळग्रस्त’ म्हणून घोषित केला आहे. या निर्णयामुळे तालुक्यातील शेतकरी, व्यावसायिक आणि सामान्य नागरिकांना मोठा दिलासा मिळण्याची शक्यता वर्तवली जात आहे. मागील काही महिन्यांत तालुक्यात अपेक्षित पावसाचे प्रमाण लक्षणीयरीत्या घटले आहे. विहिरी, बोरखेवले आणि स्थानिक पाझर तलावांनी तळ गाठल्यामुळे ग्रामीण भागासह शहरी

►►पान २ वर

सखोल चौकशीसाठी भरमेच्या कोठडीत वाढ

। रायगड । जिल्हा प्रतिनिधी ।

दीड लाख रुपयांची लाच घेतल्याप्रकरणी जिल्हा परिषद अध्यक्ष यांचे स्वयं सचिव योगेश भस्मे यांच्याविरोधात दाखल गुन्हाचा तपास सखोल करण्यासाठी न्यायालयाने त्याच्या पोलीस कोठडीत वाढ केली आहे. शनिवारी (दि. २६) पुन्हा न्यायालयात हजर केले असता, २८ सप्टेंबरपर्यंत पोलीस कोठडी सुनावण्यात आली.

मिळालेल्यामाहितीनुसार, सुधागडतालुक्यातील जिल्हा परिषद शाळेत बदली करून देण्यासाठी साहेबांना सांगून काम करून देतो, असे सांगत अध्यक्ष जि.प. मंगेश वाकडीकर यांचे स्वयं सचिव योगेश भस्मे याने दीड लाख रुपयांची लाच मागितली होती. रायगडच्या लाचलुचपत प्रतिबंधक विभागाने गुरुवारी सायंकाळी अलिबागमधील समाधान हॉटेलमध्ये सापळा रचून लाच स्वीकारताना भस्मेला रोहताय पकडले. त्याला ताब्यात घेऊन अलिबाग पोलीस ठाण्यात गुन्हा दाखल करण्यात आला होता.

लाचलुचपत प्रतिबंधक विभागाच्या उपअधीक्षक सरिता भोसले यांनी दिलेल्या फिर्यादीनुसार, तक्रारदार यांच्या शिक्षक पत्नीची तळा तालुक्यातील वाशी हवेली येथील जिल्हा परिषद शाळेऐवजी सुधागड तालुक्यातील पाली येथील जिल्हा परिषद शाळेत

►►पान २ वर

वाघाच्या हल्ल्यात बैलाचा मृत्यू?

। रायगड। जिल्हा प्रतिनिधी ।

अलिबाग तालुक्यातील महाजने येथील दिवीवाडीमधील एका शेतकऱ्याच्या बैलावर वाघाने हल्ला केल्याची चर्चा जोरात आहे. मात्र, याच वाडीपासून काही अंतरावर असलेल्या गेल कंपनीच्या बाजूकडील जंगलभागात एका सुरक्षा रक्षकाला काही दिवसांपूर्वी वाघ दिसल्याचा फोटो व्हायरल झाला आहे. या घटनेमुळे परिसरात दहशतीचे वातावरण निर्माण झाले आहे. नागरिकांनी काळजी घ्यावी, असे आवाहन वनपाल नाझकर यांनी केले आहे.

मिळालेल्या माहितीनुसार, दिवीवाडी येथील एका शेतकऱ्याचा बैल घरापासून काही अंतरावर गोठ्यामध्ये बांधला होता. मात्र, सकाळी गोठ्यात गेल्यावर बैल मृतावस्थेत आढळून आला. या

महाजने येथील दिवीवाडीत चर्चा; नागरिकांमध्ये भीतीचे वातावरण

बैलावर वाघाने हल्ला केल्याची चर्चा जोर धरत आहे. मागील आठ दिवसांपूर्वी उसर येथील गेल कंपनीच्या बाजूला असलेल्या जंगल भागात एका सुरक्षा रक्षकाला रात्रीच्या वेळी एक वाघ दिसून आला. याबाबत अलिबागचे वन परिक्षेत्र अधिकारी मिलिंद राजूत यांच्याशी संपर्क साधला, मात्र होऊ शकला नाही. परंतु, वनपाल नाझकर यांच्याशी साधल्यावर सुरक्षा रक्षकाला ज्या ठिकाणी वाघ दिसला, तो जंगल भाग येतो. पट्टेरी वाघ या भागात नाही. बिबट्याचा वावर असल्याचा

►►पान २ वर

चाफेवाडीत वाघाचा हल्ला; गोठ्यातील वासरू ठार

। म्हसळा । प्रतिनिधी ।

म्हसळा तालुक्यातील चाफेवाडी येथे पहाटे वाघाने गोठ्यात शिरून एका वासरावर हल्ला करून त्याला ठार केल्याची घटना घडली. या घटनेमुळे परिसरात भीतीचे वातावरण निर्माण झाले आहे. चाफेवाडी येथील एका शेतकऱ्याच्या गोठ्यात पाच वासरे होती. पहाटे वाघाने गोठ्यात शिरून एका वासराला उचलून नेले. सकाळी शोध घेतला असता गावाजवळच वासराचा मृतदेह आढळून आला. वाघाने गळ्याला चावा घेत तसेच पोट फाडून वासराला ठार केल्याचे दिसून आले. घनदाट जंगलालगत हा परिसर असल्याने वन्याप्रण्यांचा वावर असतो. मात्र भरवस्तीजवळ वाघाने जनावरावर हल्ला केल्याने ग्रामस्थांमध्ये दहशत पसरली आहे.

सोमवारपासून बँक कर्मचारी संपावर

। रायगड । जिल्हा प्रतिनिधी ।

पाच दिवसांचा आठवडा करण्याबरोबरच इतर प्रलंबित मागण्यांसाठी सरकारी बँक कर्मचारी संपाच्या पावित्र्यात आहेत. सोमवार, दि. ८ ते बुधवार, दि. ३० या तीन दिवसांच्या कालावधीत बँक कर्मचारी संपावर जाणार आहेत. रायगड जिल्ह्यातील तीन हजारांहून

अधिक कर्मचारी या संपात सामील होणार आहेत. त्यामुळे ग्राहकांची मोठी गैरसोय होण्याची शक्यता वर्तविण्यात आली

►►पान २ वर

आवश्यक बँकिंग व्यवहार पूर्ण करण्याचे आवाहन

युनाटेड फोरम ऑफ बँक युनियन्स यांनी पुकारलेल्या देशव्यापी संपामुळे तीन तीन दिवस बँकेच्या सेवेवर परिणाम होणार आहे. इंटरनेट बँकिंगसह इतर सुविधांचा अभाव झाल्यास ग्राहकांना त्याचा फटका बसणार आहे. कोणतीही गैरसोय टाळण्यासाठी ग्राहकांनी आपल्या व्यवहाराचे आधीच नियोजन करावे. बँकेच्या पर्यायी सेवा माध्यमांचा वापर करावा. आवश्यक बँकिंग कामे रविवार (दि. २७) पर्यंत पूर्ण करावी, असे आवाहन युनियन बँकेकडून करण्यात आले असून, २४ तास डिजिटल सेवा-इंटरनेट बँकिंग, मोबाईल बँकिंग, एटीएम, बँक मित्र पॉईंट, इतर डिजिटल सेवा उपलब्ध राहणार आहेत. सांगण्यात आले आहे.

(छायाचित्र : समीर मालोले)

पुढच्या वर्षी लवकर या...!

। रायगड । जिल्हा प्रतिनिधी ।

“गणपती बाप्पा मोरया... पुढच्या वर्षी लवकर या...” अशी आर्त विनवणी करीत दहा दिवसांच्या गणरायाला साश्रूतयनांनी निरोप देण्यात आला. दहा दिवसांचा पाहुणचार घेऊन बाप्पा आपल्या गावाला परतले. अनंत चतुर्दशीच्या निमित्ताने रायगड जिल्ह्यात धरगुती तसेच सार्वजनिक

दहा दिवसांच्या बाप्पाला साश्रूतयनांनी निरोप

■ रायगडात १३,५९७ गणेशमूर्तींचे विसर्जन

१३,५९७ गणेशमूर्तींचे वाजत गाजत विसर्जन करण्यात आले.

ढोल-ताशांचा गजर, भजन, आरती आणि गणरायाच्या जयघोषाने संपूर्ण जिल्हा दुमदुमून गेला.

दहा दिवस गणरायाची मनोभावे सेवा करण्यात आली. जिल्ह्यातील गणेशोत्सव मंडळांच्या वतीने बाल्या नृत्यासह सांस्कृतिक, सामाजिक उपक्रम राबविण्यात आले. आरोग्य शिबिरेदेखील घेण्यात आली. अलिबागमधील

►►पान २ वर

जाहीर नोटीस

तमाम लोकांस या जाहीर नोटीसने कळविण्यात येते की, खालील वर्णनाची शेती मिळकत ही १) श्री. जयेंद्र नागु म्हात्रे, २) सौ. कविता गणेश ठाकूर, ३) श्रीमती संगीता नागु म्हात्रे, ४) श्रीमती मोनाली मोहन घरत, ५) श्रीमती अश्विनी अविनाश माळी, ६) श्री. नारायण सिताराम कडवे ७) श्री. दत्तात्रेय सिताराम कडवे. ८) श्री. जयेंद्र सिताराम कडवे. ९) श्रीमती अनुसया धर्मनाथ म्हात्रे १०) श्रीमती विमल गोपीनाथ कडवे ११) श्री. शाम गोपीनाथ कडवे १२) श्रीमती वैशाली पांडुरंग मोकल १३) श्रीमती लिला गुरुनाथ कडवे. १४) श्री. सुकेश गुरुनाथ कडवे १५) श्री. प्रितेश गुरुनाथ कडवे १६) श्रीमती वत्सला दत्तात्रेय पाटील १७) श्रीमती तारामती हरिश्चंद्र कडवे १८) श्री. मधुकर हरिश्चंद्र कडवे १९) श्री. रोहिदास हरिश्चंद्र कडवे २०) श्रीमती संगिता बाळाराम कडवे २१) श्री. आकाश बाळाराम कडवे २२) श्रीमती पुनम प्रणोत कडवे २३) श्रीमती अर्चना अरविंद पाटील २४) श्रीमती राजश्री सुधीर पाटील २५) श्रीमती निर्मला रामचंद्र कडवे २६) श्री. संदेश रामचंद्र कडवे. २७) श्री. योगेश रामचंद्र कडवे २८) श्रीमती भारती हरिश्चंद्र पाटील २९) श्रीमती सुचिता संजय म्हात्रे ३०) श्रीमती संगिता दिलीप भगत ३१) श्रीमती सुप्रिया संजय म्हात्रे ३२) श्रीमती राधाबाई बाळकृष्ण कडवे ३३) श्री. रूपेश बाळकृष्ण कडवे ३४) श्री. शैलेश बाळकृष्ण कडवे ३५) श्रीमती मीना दिलीप भगत ३६) श्रीमती विद्या सुरेश वाकडे ३७) श्रीमती मंदा लक्ष्मण कडवे ३८) श्री. अमर लक्ष्मण कडवे ३९) श्री. प्रविण लक्ष्मण कडवे ४०) श्रीमती कांचन विकास कडवे ४१) श्रीमती शुभांगी प्रमोद गावंड ४२) श्रीमती बबीबाई अनंत पाटील. (यापुढे या नोटीसमधे सामाईक जमीन मालक असे संबोधण्यात आले आहे) यांचे सामाईक मालकीची वडोलांपाजित वारसाहक्काने आलेली व खुद ताबे कब्जा वहीवाटीची अशी आहे. या मिळकतीमधील सदर व्यक्तींच्या अविभक्त हिस्द्याची खरेदी करण्याबाबत माझे अशील श्री. मकरंद सुरेश नावेंकर रा. कुलाबा, मुंबई यांनी दिनांक १८ डिसेंबर २०२३ रोजी कायदेशीर साठेकरार केलेला आहे. तसेच या सामाईक जमीन मालकांनी माझे अशिलांना अखत्यारपत्र देखील लिहून दिलेले आहे. या मिळकतीबाबत माझे अशिलांनी सदर सामाईक जमीन मालकांचे मालकीहक्क निर्वैध करून घेण्याची जबाबदारी घेतली असून त्यानंतर सदर मिळकतीबाबत आजवर झालेले व सध्या सुरू असलेले अपिले, रिहोजन वगैरे कामात माझे अशिल हेच प्रत्यक्ष सहभाग घेऊन स्वखर्चाने कोर्ट कामकाज चालवित आले आहेत. माझे अशिलांसोबत सामाईक जमीन मालकांनी केलेला साठेकरार व अखत्यारपत्र अद्याप अस्तित्वात असून ते दस्त कोणत्याही सक्षम न्यायालयाने रद्द ठरविलेले नाहीत. माझे अशिलांकडून सदर जमीन मालकांनी मोठी रक्कम बयाणापोटी स्विकालेली असून माझे अशिल हे सदर दिनांक १८ डिसेंबर २०२३ रोजीचे कायदेशीर साठेकरारानुसार वागणुक आजवर करत आलेले असून यापुढेही सदर साठेकरारानुसार वागण्यास तयार आहेत. या साठेकरारानुसार आता या मिळकतीबाबत सुरू असलेले मुंबई येथील मा. कोकण कमिशनर यांचे कोर्टातील रिहोजन संपुष्टात आले नंतर या मिळकतीचे खरेदीखत सदर जमीन मालकांनी माझे अशिलांचे लाभाने नोंदणीकृत करून देणे कायद्याने आवश्यक आहे.

मिळकतीचे वर्णन

मौजे धोकवडे ता. अलिबाग, जि. रायगड.

अ.क्र.	गावाचे नांव	गट नंबर	जुना सर्व्हे नंबर.	क्षेत्र (हे.आर.)	आकार (च.पै.)
१.	धोकवडे	५२३/१	७२/१७क/१	०-२५-७०	०.४५
२.	धोकवडे	५२३/२	७२/१७अ/१	०-६४-००	१.१२
			७२/१७क/२		
३.	धोकवडे	५२६/०	७९/४	०-२५-३०	५.६९
४.	धोकवडे	५४४/०	७९/५	१-१८-५०	११.७८
			८०/५अ		

आता आपली नावे मिळकतीचे ७/१२ सदरी दाखल झाली आहेत या गोष्टीचा गैरफायदा घेत वर नमुद श्री. जयेंद्र नागु म्हात्रे, वगैरे जमीन मालक हे माझे अशिलांची फसवणुक करण्याचे उद्देशाने व माझे अशिलांकडून स्विकारलेली बयाणा रक्कम जिंकुनट करण्याचे उद्देशाने सदर मिळकतीची परस्पर विक्री करण्याच्या प्रयत्नात आहे असे माझे अशिलांना खात्रीलायकरीत्या समजले आहे. याबाबत माझे अशिलांनी सदर जमीन मालक यांना विचारणा केली असता ते आता उडवाउडवीची उत्तरे देत आहेत व सदर दिनांक १८ डिसेंबर २०२३ रोजी कायदेशीर साठेकरारानुसार वागणुक करणार नसल्याचे सांगत आहेत. यामुळे नाईलाजास्तव माझे अशिलांना अलिबाग येथील दिवाणी न्यायाधीश वरीष्ठ स्तर यांचे कोर्टात सदर जमीन मालकांविरुद्ध दिनांक १८ डिसेंबर २०२३ रोजी कायदेशीर साठेकराराची विशेष पुर्तता करून मिळण्याकरीता दिवाणी दावा देणे भाग पडत आहे. या बाबत तमाम लोकांना अवगत करण्याकरीता ही जाहीर नोटीस माझे अशिलांमार्फत प्रसिद्ध करण्यात येत आहे.

सबब सर्व लोकांस यादरे कळविण्यात येते की, या मिळकतीबाबत श्री.जयेंद्र नागु म्हात्रे, वगैरे यांचे सोबत कोणीही कसलाही साठेकरार, खरेदी, कर्ज वगैरे बाबत कसलाही व्यवहार करू नये अथवा मिळकतीमधे कोणताही हक्क, बोजा, अथवा गहाण, दान, लिज, लिन, पोटगी, हवाला, असा हितसंबंध निर्माण करू नये, या उपरही कोणी असा काही व्यवहार करार मदार या बाबत कोर्टात वाद प्रलंबित असल्याची माहिती असुनही केल्यास सदर व्यवहार हा माझे अशिलांवर बंधनकारक राहणार नाही, तसेच या प्रकारे व्यवहार करणारी व्यक्ती ही कोर्टात बोनाफाईड पर्वेसर फॉर व्हॅल्यू विदाउट नोटीस असा बचाव देखील घेऊ शकणार नाही याची सर्वांनी नोंद घ्यावी.

हे सर्वांस कळविले.

अलिबाग

दिनांक : २७/०९/२०२६

अॅड. सविता शंकर पिंगळे,

रा.रेवेंडंड, ता.अलिबाग, जि. रायगड.

शेकापकडून ३ ऑक्टोबरला अलिबागमध्ये जिल्हास्तरीय खुली वक्तृत्व स्पर्धा ५० स्पर्धकांना मिळणार संधी

स्व. मीनाक्षीताईंच्या स्मृतीतून नव्या पिढीला व्यासपीठ

। रायगड । जिल्हा प्रतिनिधी ।

अभ्यासपूर्ण भाषण, प्रभावी मांडणी आणि शेतकरी-कामगारांच्या प्रश्नांवरील आक्रमक भूमिका ही माजी राज्यमंत्री स्व. मीनाक्षी पाटील यांची ओळख होती. त्यांच्या याच वक्तृत्वाची आणि विचारांची परंपरा नव्या पिढीपर्यंत पोहोचविण्यासाठी शेतकरी कामगार पक्षाच्या वतीने अलिबागमध्ये जिल्हास्तरीय खुल्या वक्तृत्व स्पर्धेचे आयोजन करण्यात आले आहे.

शेतकरी कामगार पक्ष, पुरोगामी विद्यार्थी संघटना, पुरोगामी युवक संघटना आणि सांस्कृतिक आघाडी यांच्या संयुक्त विद्यमाने ही

स्पर्धा शनिवार, दि. ३ ऑक्टोबर रोजी सकाळी ९ वाजता शेतकरी भवन, अलिबाग येथे होणार आहे. विद्यार्थ्यांमध्ये वाचन, अभ्यास, विचार मांडण्याची क्षमता आणि प्रभावी वक्तृत्व विकसित व्हावे, हा स्पर्धेचा उद्देश आहे.

स्व. मीनाक्षी पाटील यांनी आपल्या राजकीय कारकीर्दीत शेतकरी, कामगार, प्रकल्पग्रस्त तसेच ग्रामीण भागातील विविध प्रश्न सातत्याने मांडले. विधिमंडळातील अभ्यासपूर्ण भाषणे

आणि आक्रमक भूमिका ही त्यांची विशेष ओळख होती. त्यांच्या स्मृतीला अभिवादन करण्यासोबतच विद्यार्थ्यांना सामाजिक, शैक्षणिक, राजकीय आणि समकालीन विषयांवर विचार

मांडण्याची संधी

या स्पर्धेतून मिळणार आहे.

स्पर्धेसाठी ५० स्पर्धकांना संधी असून आतापर्यंत ४६ स्पर्धकांनी नोंदणी केली आहे. ‘आजचा विद्यार्थी आणि उद्याचा भारत’, ‘रायगडचा विकास आणि जनतेची अपेक्षा’, ‘सत्तेच्या सिंहासनावर नव्हे, जनतेच्या हृदयात घर करणारी ताई मीनाक्षीताई’, ‘कलम जब जागती है तब सत्ता कांपती है’, ‘मजबूती का नाम महात्मा गांधी’, ‘जखमी लोकशाहीच्या कपाळावर अशेच कुंकू लावतीय मी’ आदी विषयांचा समावेश आहे. प्रथम क्रमांकासाठी १५ हजार १ रुपये व चषक, द्वितीय

क्रमांकासाठी ११ हजार १ रुपये व चषक, तृतीय क्रमांकासाठी ७ हजार १ रुपये व चषक, चतुर्थ क्रमांकासाठी ५ हजार १ रुपये व चषक, तर पाचव्या क्रमांकासाठी ३ हजार रुपये व चषक देण्यात येणार आहे. तसेच पाच उत्तेजनार्थ पारितोषिके प्रत्येकी २ हजार १ रुपये व चषक देऊन प्रदान केली जाणार आहेत.

स्पर्धेत विद्यार्थ्यांनी मोठ्या संख्येने सहभागी व्हावे, असे आवाहन आयोजकांनी केले असून, अधिक माहितीसाठी वेदांत कंटक आणि हर्ष ढवळे यांच्याशी संपर्क साधावा, असे सांगण्यात आले आहे.

बारा दिवसांची सेवा अनू भावपूर्ण निरोप

रायगड जिल्ह्यात बाप्पाची १२ दिवस सेवा केल्यानंतर अनंत चतुर्दशी निमित्ताने शुक्रवारी (दि. २५) बाप्पाला वाजत-गाजत भावपूर्ण निरोप देण्यात आला. यादरम्यान, घरगुतीसह सार्वजनिक गणेशोत्सव मंडळाची विसर्जन मिरवणूक उत्साहात पडली. तसेच, पारंपारिक ढोल ताशांसह भजन, आरतीने संपूर्ण जिल्हा दुमदुमून गेला होता. यावेळी जिल्ह्यातील समुद्र, तलाव, नदी व कृत्रीम तलावांमध्ये बाप्पाच्या मूर्तीचे विसर्जन करण्यात आले. सायंकाळी ४.०० वाजल्यापासून विसर्जन मिरवणूकीला सुरुवात करण्यात आली. काही ठिकाणी लेझीम, भजन, तर काही ठिकाणी ढोल ताशांच्या गजरत बाप्पाची मिरवणूक काढण्यात आली. तर, काही ठिकाणी गणेशमूर्ती डोक्यावर घेऊन तर काही ठिकाणी मुर्ती टेपो व गाडीतून विसर्जन स्थळी नेण्यात आली. यादरम्यान, विसर्जन घाटावर भाविकांनी अलोट गर्दी झाली होती. आरती, पुजन झाल्यानंतर गणेशमूर्तीचे विसर्जन करण्यात आले. रात्री उशीरापर्यंत चालू असलेला विसर्जन मिरवणुकीचा सोहळा आनंदात साजरा व्हावा, यासाठी रायगड पोलिसांनी कंबर कसली होती. दरम्यान, डिजेच्या जोरदार आवाजावरही नियंत्रण ठेवण्याचा प्रयत्न पोलिसांनी केला.

(छायाचित्र : समीर मालोदे)

‘पोलादपूरचा राजा’चे विसर्जन

। पोलादपूर । प्रतिनिधी ।

अनंत चतुर्दशी मुहूर्तावर सार्वजनिक गणेशोत्सव मंडळांच्या पोलादपूरचा राजाला भक्तीमय वातावरणात निरोप देण्यात आला. उत्तर वाहिनी सावित्री नदीच्या पात्रात दरवर्षी प्रमाणे सार्वजनिक गणेशोत्सव मंडळांच्या गणपतीचे विसर्जन करण्यात आले. विविध उपक्रमांद्वारे साजरा झालेला पोलादपूर सार्वजनिक गणेशोत्सव मंडळांच्या ‘पोलादपूरचा राजा’ चे अनंत चतुर्दशीला सकाळी आरती व उत्सर्पुजा झाल्यानंतर नागरिकांच्या सहभागाने १०१ ताटांचा महानैवेद्य स्विकारून विसर्जन मिरवणूकीने नगर प्रदक्षिणा घालण्यासाठी निघाला. यावेळी मंडळाचे अध्यक्ष अमर नगरकर, कार्याध्यक्ष प्रतिक

(छायाचित्र : शैलेश पालकर)

सुर्वे, आजी-माजी पदाधिकारी स्वप्नील भुवड, दर्पण देकर, आदेश गायकवाड, ज्येष्ठ मार्गदर्शक प्रसन्ना पालांडे, नगरपंचायत विरोधी पक्ष नेते दिलीप भागवत आदींसह गणेशभक्त सहभागी झाले होते. दरम्यान, मिरवणुकीत कोणताही

अनुचित प्रकार घडू नये, तसेच वाहतूक व्यवस्था राखण्यासाठी पोलादपूरचे सहाय्यक पोलीस निरीक्षक विजय सुर्वे, उपनिरीक्षक सतीश पवार यांच्या मार्गदर्शनाखाली पोलीस ठाण्यातील सर्व पोलीस कर्मचारी सहभागी झाले होते.

आतषबाजी करीत विसर्जन मिरवणूक

। माणगाव । प्रतिनिधी ।

माणगावसह तालुक्यातील १३ सार्वजनिक व ७४१ घरगुती गणपतींना शुक्रवारी भावपूर्ण निरोप देत उत्साहात विसर्जन करण्यात आले. यावेळी तालुक्यात ग्रामीण भागातील श्री गणेश मित्रमंडळ पवारवाडी-सुर्वे यांचा गणेशोत्सव विशेष आकर्षण ठरला. त्याचबरोबर माणगाव नागरीतील साईनगरचा राजा, जय हनुमान मित्रमंडळ उतेखोलावाडी,

एकलव्य मित्रमंडळ नाणोरे आदिवासीवाडी, ढालघरचा राजा यांच्या भव्य मिरवणुकांनी गणेश भक्तांचे लक्ष वेधले होते. या मंडळांनी शुक्रवारी सायंकाळी ४.०० वाजल्यापासून वाजत-गाजत, नाचत, फटाक्यांची जोरदार आतषबाजी करीत विसर्जन मिरवणूक काढली होती. त्यानंतर रात्री ९.०० वाजता मोर्बा येथील काळनदीत उत्साहात विसर्जन करण्यात आले.

पेणमध्ये दुमदुमला बाप्पाचा जयघोष

। पेण । प्रतिनिधी ।

पेणमध्ये शुक्रवारी अनंत चतुर्दशीच्या दिवशी लाडक्या गणरायाला भक्तीमय वातावरणात निरोप देण्यात आला. यावेळी ‘गणपती बाप्पा मोरया, पुढच्या वर्षी लवकर या’च्या जयघोषात शहरासह ग्रामीण भागातील गणेशमूर्तीचे विसर्जन करण्यात आले. यादरम्यान, पेण शहरातील भोगावती नदी विसर्जन घाटावर गणेशभक्तांची मोठी गर्दी झालेली पाहायला मिळाली.

शुक्रवारी पेण तालुक्यातील विविध सार्वजनिक गणेशोत्सव मंडळांसह घरगुती गणपतींच्या सवाद्य मिरवणुका शहरातून मार्गक्रमण करत होत्या. यावेळी ढोल-ताशांच्या गजराने आणि गणरायाच्या जयघोषाने

शहरातील वातावरण भक्तिमय झाले होते. यादरम्यान, पेण तालुक्यातील वीज कर्मचारी मंडळ, रिश्का चालक-मालक संघटना, न्यू स्टार मित्र मंडळ तरेआळी, इंगल ग्रुप मित्र मंडळ

नंदीमाळ नाका, आंबेगाव आणि शेणे येथील सार्वजनिक गणेशोत्सव मंडळांसह एकूण ६ सार्वजनिक गणपतींचे सवाद्य मिरवणुकीने विसर्जन करण्यात आले. तसेच, ग्रामीण भागातील गणपतीचे संबंधित गावांतील नदीपात्र आणि तलावांमध्ये विसर्जन करण्यात आले. दरम्यान, पेणमधील छत्रपती शिवाजी महाराज चौक, नंदीमाळ नाका आणि विसर्जन घाटावर शांतता समिती, पोलीस प्रशासन आणि नगरपरिषदेच्यावतीने गणेशभक्तांचे स्वागत करण्यात आले. तसेच, नदीपात्रात नागरिकांनी उतरू नये आणि विसर्जनावेळी सुरक्षेची काळजी घ्यावी, असे आवाहन देखील प्रशासनाकडून करण्यात आले.

अलिबाग तालुक्यातील महाजने येथे गणेशमूर्ती डोक्यावर घेऊन जाताना गणेश भक्त

मुरुडमध्ये १,१०० मूर्तीचे विसर्जन

। आगरवांडा । प्रतिनिधी ।

गेत्या ११ दिवसांपासून सुरू असलेल्या गणेशोत्सवाची संगता भक्तिमय आणि उत्साहपूर्ण वातावरणात झाली. यावेळी बाप्पाच्या जयघोषात मुरुड शहरासह परिसरातील तब्बल १ हजार १०० गणपती मूर्तीचे विसर्जन करण्यात आले. शुक्रवारी गणरायाला निरोप देण्यासाठी सकाळपासूनच गणेशभक्तांची लगबग सुरू होती. विसर्जन मिरवणुकांमध्ये फटाक्यांची आतिषबाजी, ढोल-

ताशांचा गजर, टाळ-मृदंगाचा ठेका आणि गणपती बाप्पाच्या जयघोषाने

(छायाचित्र : गणेश चोडणकर)

संपूर्ण परिसर दुमदुमून गेला. तसेच, विसर्जन मिरवणुका शांततेत व सुरळीत पार पडल्यात यासाठी मुरुड पोलीस निरीक्षक परशुराम

कांबळे यांच्या मार्गदर्शनाखाली यांच्याकडून चोख बंदोबस्त पोलीस मकरंद पाटील ठेवण्यात आला होता.

● श्री. सुमित सुरेश जगदाळे, मु. किहीम, ता. अलिबाग यांच्या निवासस्थानी विराजमान गणपतीचे दर्शन घेताना किहीम सरपंच प्रसाद उर्फ पिंट्या गायकवाड

● मुरुड लक्ष्मीखार येथील कल्पेश माळी यांच्या घरच्या कागदापासून तयार केली १० फूट श्री गणेश मूर्ती (छायाचित्र : सौरभ नाइरे)

● मुरुड मधील श्री डॉ. मयूर राज कल्याणी यांच्या घरची सुबक श्री गणेश मूर्ती. मूर्तीकार भाऊ भगत (छायाचित्र : सौरभ नाइरे)

६५ वर्षांचा विश्वास, खोकला जाणार हमखास.

खो-गो गोळ्या घ्या आणि खोकल्यावर त्वरित आराम मिळवा

KHO-GO
TRUSTED SINCE 1961

कफयुक्त खोकला
कोरडा खोकला
घशातील खवखव
घसा दुखणे
इत्यादीवर गुणकारी

खोकल्याच्या त्रासातून मुक्त होण्यासाठी आजच घ्या आयुर्वेदिक खो-गो

सर्व केमिस्ट मंडळ उपलब्ध

अहिल्या आयुर्वेदिक औषधालय, मुंबई-६३
7304285868
www.khogo.in

65 YEARS OF TRUST

● मु. मुनवली, ता. अलिबाग येथील घाडी बंधू यांच्या निवासस्थानी विराजमान गणरायाची सुबक मूर्ती व आकर्षक देखावा. (छायाचित्र : अब्दुल सोगावकर)

● मु. मुनवली, ता. अलिबाग येथील घाडी बंधू यांच्या निवासस्थानी विराजमान गणपतीची सुबक मूर्ती व आकर्षक देखावा. (छायाचित्र : अब्दुल सोगावकर)

● मुरुड एकदरा येथील पंढरीनाथ कमलाकर वाघरे यांच्या घरची श्री गणेश मूर्ती (छायाचित्र : सौरभ नाइरे)

येत्या काळात कृत्रिम बुद्धिमत्तेचा फुगा फुटेल असे म्हटले जात असले तरी हे तंत्रज्ञान नष्ट होईल किंवा बंद पडेल असे मुळीच नाही. आपल्या क्षेत्राचे सखोल, पायाभूत ज्ञान असणारे, सतत नवीन गोष्टी शिकण्याची वृत्ती राखणारे, सकारात्मक दृष्टिकोन असणारे, व्यावहारिक कौशल्ये आत्मसात करणारे स्पर्धेत नक्कीच टिकतील. त्यामुळे हा इशारा विद्यार्थीवर्गाला योग्य वेळी जागे करण्यासाठी आहे.

काही वर्षांपूर्वी माहिती तंत्रज्ञान क्षेत्राकडे पाहताना ‘कोडिंग शिका म्हणजे नोकरी पक्की’ असा एक सोपा आणि एकसुरी मंत्र दिला जात होता. आज त्याची जागा एआय (कृत्रिम बुद्धिमत्ता) शिका म्हणजे भविष्य सुरक्षित” या नवीन घोषणेने घेतली आहे. अनेक विद्यार्थी, पालक, शिक्षणतज्ज्ञ आणि व्यावसायिक प्रशिक्षण संस्था कृत्रिम बुद्धिमतेलाच यशाची अंतिम आणि जादूची किल्ली समजू लागल्या आहेत. पण तंत्रज्ञानाचा आणि मानवी इतिहासाचा अभ्यास केला तर एक गोष्ट स्पष्ट दिसते. कोणत्याही नव्या आणि क्रांतिकारक तंत्रज्ञानाच्या सुरुवातीला अपेक्षांचा एक प्रचंड फुगा तयार होतो. काही काळानंतर तो फुटतो आणि वास्तवाची खरी परीक्षा सुरू होते. भूतकाळात इंटरनेटचे आगमन, डॉटकॉम क्रांती, ब्लॉकचेन आणि अलीकडील मेटाव्हर्सबाबत नेमकी हीच प्रक्रिया घडली होती. सुरुवातीला या तंत्रज्ञानाबद्दल अफाट उत्सुकता आणि अवास्तव दावे केले गेले, नंतर बाजारपेठ स्थिर झाली आणि केवळ खरी मूल्ये निर्माण करणारी तंत्रज्ञानेच टिकून राहिली. कृत्रिम बुद्धिमतेबाबतही आज नेम की अशीच प्रक्रिया सुरू आहे. परंतु, याचा अर्थ असा मुळीच नाही की कृत्रिम बुद्धिमत्ता संपणार आहे किंवा तिचे अतिरेकत्व मिटणार आहे. उलट, एआय ही काळाची गरज बनून प्रत्येक उद्योगाचा, दैनंदिन कामकाजाचा आणि मानवी जीवनाचा एक अविभाज्य भाग होणार आहे. मात्र, बदलणार आहे ती नोकरी मिळवण्याची आणि टिकवण्याची धडपड. ‘मला एआय वापरता येते’ किंवा ‘मी एआयचे टूल वापरू शकतो’ एवढ्या प्राथमिक कौशल्यावर नोकरी मिळण्याचे दिवस लवकरच संपतील.

भविष्यकालीन उद्योगांना अशा व्यक्ती हव्या असतील ज्या क्लिष्ट समस्यांचे अचूक विश्लेषण करू शकतील,

एआयचा फुगा की नव्या संधीचे दालन?

संकटसमयी योग्य आणि नैतिक निर्णय घेऊ शकतील, विविध क्षेत्रांमधील लोकांसोबत संघात काम करू शकतील आणि सर्वात महत्वाचे म्हणजे ग्राहकांच्या व्यवसायाची खरी तांत्रिक आणि व्यावहारिक गरज समजू शकतील. एआय हा तंत्रज्ञानाच्या प्रवासात केवळ एक सक्षम सहाय्यक असेल; पण माणसूच अंतिम निर्णय घेणारा, निकालांची जबाबदारी स्वीकारणारा आणि व्यवसायात प्रत्यक्ष मूल्य निर्माण करणारा अधिकारी असणार आहे. आज आयटी आणि इतर उद्योगांमधील अनेक आयडीच्या कंपन्या स्पष्टपणे सांगत आहेत की, त्यांना केवळ कागदी पदव्या, उच्च गुण किंवा महागडी प्रमाणपत्रे नकोत तर कामाच्या ठिकाणी येणाऱ्या प्रत्यक्ष समस्या सोडवण्याची क्षमता हवी आहे. एखाद्या ग्राहकाच्या व्यवसायातील नेमकी अडचण काय आहे हे समजून घेणे, त्यावर व्यावहारिक आणि तांत्रिक उपाय शोधणे, उत्पादनाचा खर्च कमी करणे, कामाची उत्पादकता वाढवणे आणि ग्राहकाला पूर्ण समाधान देणे हीच खरी आणि शाश्वत कौशल्ये आहेत. उद्योगात दीर्घकालीन यश मिळवण्यासाठी केवळ तांत्रिक कौशल्ये पुरेशी नसतात, तर योग्य दृष्टिकोन, त्यागाची वृत्ती आणि मदतीची भावना हे गुण अत्यंत निर्णायक ठरतात. आज उद्योगांना ‘मी सर्व जाणतो’ या

वृत्तीपेक्षा शिकण्याची तयारी असणारी, चुका मान्य करणारी आणि सकारात्मक विचार करणारी माणसे हवी आहेत. अडचणीच्या वेळी तक्रार करणारेऐवजी उपायांवर लक्ष केंद्रित करणारा दृष्टिकोनच कर्मचाऱ्याला उंचावर नेतो. यशाचा कोणताही सोपा मार्ग नसतो. करिअरच्या सुरुवातीच्या काळात किंवा मोठ्या प्रकल्पांच्या वेळी आपल्या सोयीचा, वेळेचा आणि कम्फर्ट झोनचा त्याग करून जास्तीत जास्त काम शिकणे आणि जबाबदारी घेणे आवश्यक असते. कठोर परिश्रम आणि समस्यांशी तयारीचा विचारशाक्ती, सहानुभूती आणि प्रत्यक्ष अनुभवच आवश्यक असतो. कृत्रिम बुद्धिमत्ता जितकी सक्षम आणि हुशार होत आहे, तितकेच तिचे दुष्परिणामही समोर

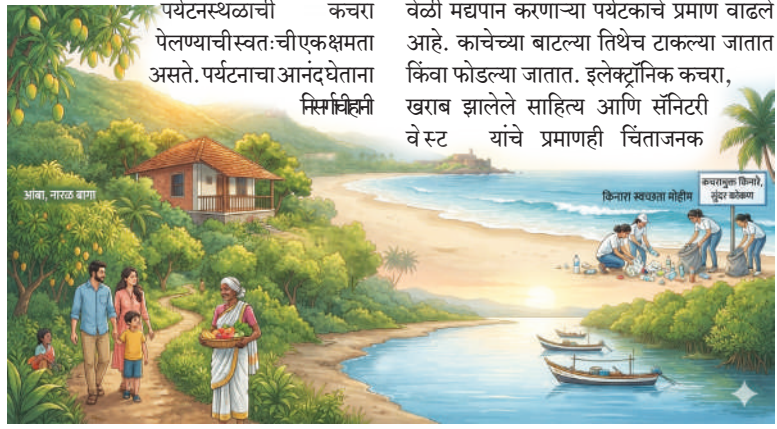
घेणे प्रत्येकाला सोबत घेऊन पुढे जाण्याची वृत्ती व्यक्तीला खऱ्या अर्थाने नेतृत्वगुण मिळवून देते. संकटात सापडलेल्या सहकाऱ्याला किंवा ग्राहकाला पुढे होऊन मदत करणारा कर्मचारी किंवा अधिकारीच संस्थेसाठी खरे भांडवल ठरतो. कृत्रिम बुद्धिमत्ता काही सेकंदांमध्ये हजारो ओळींचे कोडिंग लिहू शकते किंवा माहितीचे विश्लेषण करू शकते, पण ग्राहकाची वास्तविक मानसिक आणि व्यावसायिक समस्या काय आहे, हे समजून घेण्यासाठी मानवी विचारशाक्ती, सहानुभूती आणि प्रत्यक्ष अनुभवच आवश्यक असतो. कृत्रिम बुद्धिमत्ता जितकी सक्षम आणि हुशार होत आहे, तितकेच तिचे दुष्परिणामही समोर

सध्याच्या परिस्थितीमध्ये पर्यटनाची व्याख्या बदलली आहे. लोकांना सिमेंटची जंगले आणि कृत्रिम रिसॉर्ट्स नको आहेत. त्यांना हेरीटेजसह शुद्ध हवा, संध वाहणारी नदी आणि शांत समुद्रकिनारा हवा आहे. कोकणातील आंबा, काजू, कोकम, सुपारीच्या बागा ही पर्यटकांची आकर्षणे आहेत. ‘होमस्टे’मुळे पर्यटकांना खाद्यसंस्कृतीचा आस्वाद घेता येत आहे. त्याचवेळी स्वच्छ आणि सुंदर म्हणून ओळख असलेले इथले किनारे आणि गावे कचऱ्याच्या विळख्यात अडकत आहेत. कोकणसाठी ‘पर्यावरणपूरक विकास’ स्वीकारताना ‘जबाबदार पर्यटन’ संकल्पना रुजवण्याची आवश्यकता आहे. निसर्गसंपदा, सुंदर समुद्रकिनारे आणि संवेदनक्षम जैवविविधता टिकवण्यासाठी हे पाऊल उचलणे आवश्यक आहे, असे मत ‘जागतिक पर्यटन दिन’ आणि ‘जागतिक नदी दिन’ पूर्वसंध्येला पर्यटन-पर्यावरण अभ्यासक-साहित्यिक धीरज वाटेकर यांनी व्यक्त केले आहे.

अथांग समुद्रकिनारे, हिरवीगार वनराई, ऐतिहासिक किल्ले, आणि समृद्ध सांस्कृतिक वारसा यामुळे पर्यटकांची पावले कोकणाकडे वळता आहेत. कोकणाची स्वतःची एक वेगळी जीवनशैली, दशावतार, जाखडी सारख्या लोककला आणि खाद्यसंस्कृती आहे. कोकणाची जैवविविधता संवेदनशील आहे. समुद्रकिनार्यांवर होणारी प्लास्टिकची गर्दी, काढलवनाचे (मॅनग्रोव्ह) नुकसान, वाढते प्रदूषण यामुळे पर्यावरणाचा समतोल बिघडत आहे. वाढत्या पर्यटनासोबत कोकणच्या मूळ सौंदर्याला, पर्यावरणाला तडे जाऊ लागलेत. आपण निसर्गाचा अतिवापर केला, तर भविष्यातील पिढ्यांसाठी काहीच उरणार नाही. त्यामुळे आपल्याला निसर्गपूरक पर्यटनाची प्रारूपे विकसित करावी लागणार आहेत. यासाठी कायद्यांच्या कठोर अंमलबजावणीसह हॉटेल व्यावसायिक, पर्यटक आणि स्थानिक प्रशासन यांच्यात समन्वय निर्माण होण्याची आवश्यकता आहे. येणाऱ्या पर्यटकांना ‘अतिथी देवो भव’ म्हणताना कोकणच्या भूमीलाही ‘पवित्र’ मानून तसेच वावरण्याची जाणीव करून द्यावी लागणार आहे.

धीरज वाटेकर

‘होमस्टे’च्या संख्येत लक्षणीय वाढ झाली आहे. मुंबई-गोवा राष्ट्रीय महामार्गाचे होत असलेले चौवटरीकरण आणि रेल्वे गाड्यांच्या संख्या विस्तारामुळे कोकणात पोहोचणे सोपे झाले आहे. यामुळे पर्यटन वाढण्यासोबत एकेकाळी स्वच्छ आणि सुंदर म्हणून ओळखले जाणारे कोकणातील किनारे आणि गावे हळूहळू कचऱ्याच्या विळख्यात अडकू लागली आहेत. पूर्वी कोकणात येणारा कचरा हा प्रामुख्याने जैविक किंवा विघटनशील स्वरूपाचा असायचा. परंतु, पर्यटनाच्या व्यापारीकरणामुळे कचऱ्याचे स्वरूप गुंतागुंतीचे आणि घातक झाले आहे. सध्या पर्यटनाच्या ठिकाणी सर्वाधिक आढळणारा कचरा म्हणजे प्लास्टिक आहे. पाण्याच्या बाटल्या, शीतपेयांचे कॅन, वेफर्सची पॅकिटे, प्लास्टिकचे चमचे आणि पिशव्या कशाही फेकून दिल्या जातात. हे प्लास्टिक समुद्रकिनार्यावर आणि समुद्रात जमा होत आहे. अनेक समुद्रकिनार्यांवर रात्रीच्या वेळी मद्यपान करणाऱ्या पर्यटकांचे प्रमाण वाढले आहे. काचेच्या बाटल्या तिथेच टाकल्या जातात किंवा फोडल्या जातात. इलेक्ट्रॉनिक कचरा, खराब झालेले साहित्य आणि सॅनिटरी वेस्ट यांचे प्रमाणही चिंताजनक

कोकणात ‘जबाबदार पर्यटन’ संकल्पना रुजवण्याची आवश्यकता

कोकणात अलिबाग, मुरुड, दिवेआगर, गुहगर, दापोली, गणपतीपुळे, आंबोली, मालवण, तारकली, वेंगुर्ला यांसारख्या समुद्रकिनार्यांवर पर्यटकांची वर्षभर गर्दी असते. स्क्रूबा डायव्हिंग, बोट स्पोर्ट्स आदी उपक्रमांमुळे पर्यटनाला व्यावसायिक स्वरूप आले आहे. ‘होमस्टे’च्या संख्येत लक्षणीय वाढ झाली आहे. मुंबई-गोवा राष्ट्रीय महामार्गाचे होत असलेले चौवटरीकरण आणि रेल्वे गाड्यांच्या संख्या विस्तारामुळे कोकणात पोहोचणे सोपे झाले आहे. यामुळे पर्यटन वाढण्यासोबत एकेकाळी स्वच्छ आणि सुंदर म्हणून ओळखले जाणारे कोकणातील किनारे आणि गावे हळूहळू कचऱ्याच्या विळख्यात अडकू लागली आहेत. पूर्वी कोकणात येणारा कचरा हा प्रामुख्याने जैविक किंवा विघटनशील स्वरूपाचा असायचा. परंतु, पर्यटनाच्या व्यापारीकरणामुळे कचऱ्याचे स्वरूप गुंतागुंतीचे आणि घातक झाले आहे. सध्या पर्यटनाच्या ठिकाणी सर्वाधिक आढळणारा कचरा म्हणजे प्लास्टिक आहे. पाण्याच्या बाटल्या, शीतपेयांचे कॅन, वेफर्सची पॅकिटे, प्लास्टिकचे चमचे आणि पिशव्या कशाही फेकून दिल्या जातात. हे प्लास्टिक समुद्रकिनार्यावर आणि समुद्रात जमा होत आहे. अनेक समुद्रकिनार्यांवर रात्रीच्या वेळी मद्यपान करणाऱ्या पर्यटकांचे प्रमाण वाढले आहे. काचेच्या बाटल्या तिथेच टाकल्या जातात किंवा फोडल्या जातात. इलेक्ट्रॉनिक कचरा, खराब झालेले साहित्य आणि सॅनिटरी वेस्ट यांचे प्रमाणही चिंताजनक

शिक्षणाची अपेक्षित नवी दिशा

भारताचे संविधान हे केवळ एका देशाच्या राज्यकारभाराचे नियम पुस्तक नाही; ते जगातील विविध लोकशाही व्यवस्थांचा सखोल अभ्यास, चिंतन आणि भारतीय परिस्थितीनुसार केलेल्या पुर्नर्रचनेचे एक अद्वितीय उदाहरण आहे. भारतीय संविधानाची निर्मिती करताना घटनाकारांनी जगातील विविध देशांच्या राज्यव्यवस्था, लोकशाहीची तत्वे, नागरिकांचे अधिकार, शासनपद्धती आणि सामाजिक न्यायाच्या संकल्पनांचा अभ्यास केला. ब्रिटनची संसदीय परंपरा, अमेरिकेतील मूलभूत अधिकारांची संकल्पना, आयरलंडमधील मार्गदर्शक तत्वे आणि इतर देशांतील विविध घटनात्मक विचारांचा अभ्यास करून त्यातील उपयुक्त तत्वे भारतीय परिस्थितीशी सुसंगत पद्धतीने स्वीकारण्यात आली.

जगाकडून विचार घ्यायचे, पण त्यांची भारतीय परिस्थितीनुसार पुर्नर्रचना करायची की पायाभूत राखणे. विद्याथ्यांनी आपल्या हीच आपल्या संविधाननिर्मितीची महत्त्वाची शिकवण आहे.

आज शिक्षणव्यवस्थेकडे पाहताना हाच दृष्टिकोन स्वीकारण्याची वेळ आली आहे. ज्या भारताने आपल्या लोकशाहीची रचना करताना जगातील विविध लोकशाही व्यवस्थांचा अभ्यास केला, त्याच

सुनील गवळी

शिक्षणव्यवस्था घडवताना जगातील विविध प्रांत शिक्षणपद्धतींचा अभ्यास करून त्यातील उपयुक्त बाबी भारतीय गरजांनुसार स्वीकारणे आवश्यक आहे. अमेरिकेच्या शिक्षणव्यवस्थेकडे पाहिले तर एक वेगळा दृष्टिकोन जाणवतो. तेथील -१२ शिक्षणरचनेत बालवाढीपासून बारावीपर्यंतच्या शिक्षणात विद्यार्थ्यांच्या सर्वांगीण विकासाबरोबरच विविध कौशल्ये, निवड, अनुभव आणि पुढील जीवनासाठीची तयारी यांना महत्त्व दिले जाते. शिक्षणाची चौकट अर्थ केवळ एक विशिष्ट अभ्यासक्रम किंवा शाळेची रचना एवढाच नाही. तिच्यामागे असलेली मूलभूत विचारसरणी अर्थिक महत्त्वाची आहे.विद्यार्थ्याला केवळ परीक्षेसाठी नव्हे, तर जीवनासाठी तयार करावे.

यातून भारतीय शिक्षणव्यवस्थेसमोर एक महत्त्वाचा प्रश्न उभा राहतो की आपल्या विद्यार्थ्यांना आपण किती माहिती देतो यापेक्षा, त्या माहितीचा उपयोग करून ते जीवनातील प्रश्न सोडवू शकतील का? आपल्या शिक्षणव्यवस्थेत अनेक वर्षे पदवीला यशाचे प्रमुख मापपट्टे मानले गेले. चांगले गुण, चांगली पदवी आणि त्यानंतर चांगली नोकरी, असा एक सरळ मार्ग समाजाच्या मनात तयार झाला. परिणामी विद्यार्थ्यांच्या हातातील प्रत्यक्ष कौशल्य, त्याची सर्जनशीलता, प्रयोगशीलता, समस्या सोडविण्याची क्षमता आणि स्वतः काही निर्माण करण्याची वृत्ती या बाबी अनेकदा दुय्यम ठरल्या.

आज ही मानसिकता बदलण्याची गरज आहे. पदवी महत्त्वाची आहे; पण पदवीपेक्षा क्षमता मोठी आहे. विद्यार्थ्याने काय पाठ केले यापेक्षा त्याला काय समजले, काय करता येते, नवीन परिस्थितीत तो काय शिकू शकतो आणि आपल्या ज्ञानाचा प्रत्यक्ष जीवनात कसा उपयोग करू शकतो, याला अधिक महत्त्व मिळाले पाहिजे. शिक्षणाचा केंद्रबिंदू “मला किती गुण मिळाले?” यापासून “मला काय करता येते?” या प्रश्नाकडे उदाहरणानुहूी हे स्पष्ट याच संदर्भात कौशल्याधारित शिक्षणाचे महत्त्व

वाढते. इलेक्ट्रॉनिक, प्लंबर, सुतार, मेकॅनिक, तंत्रज्ञ, संगणक तंत्रज्ञ, कृषितंत्रज्ञ, डिझायनर किंवा इतर व्यावसायिक कौशल्ये आत्मसात करणाऱ्या व्यक्ती समाजाच्या विकासात तितक्याच महत्त्वाचा असतात. कोणतेही प्रामाणिक काम लहान नाही, ही जाणीव विद्यार्थ्यांच्या मनात शालेय जीवनापासून निर्माण झाली पाहिजे.

कामाची प्रतिष्ठा ही केवळ सामाजिक मूल्य आहे; ती आर्थिक विकासाचीही पायाभूत गरज आहे. विद्याथ्यांनी आपल्या हाताने काही निर्माण केले, एखादी वस्तू दुरुस्त केली, एखादी सेवा दिली, छोटा व्यवसाय उभा केला किंवा एखाद्या समस्यावर प्रत्यक्ष उपाय शोधला तर त्याकडे “अभ्यासापासून दूर गेलेला विद्यार्थी” म्हणून पाहण्याऐवजी “कौशल्य विकसित करणारा विद्यार्थी” म्हणून पाहण्याची मानसिकता निर्माण झाली पाहिजे.

अमेरिकन शिक्षणव्यवस्थेतील क्रेडिट सिस्टीमचा विचार केला तर विषय निवडीतील लवचिकता हा आणखी एक महत्त्वाचा पैलू दिसतो. विद्यार्थ्याला त्याच्या आवडीनुसार विविध विषयांचा अभ्यास करण्याची संधी मिळते. विज्ञान शिकणाऱ्या विद्यार्थ्याला संगीत, कला, व्यवसाय किंवा इतर विषयांचा अनुभव घेता येतो. या मागची विचारसरणी अशी की, विद्यार्थी एका चौकटीत बसविण्यासाठी नसतो; शिक्षणाची चौकट विद्यार्थ्यांच्या क्षमता आणि आवडींना विस्तार देण्यासाठी असते.

भारतातही राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण २०२० ने विषयांच्या कठोर भिंती कमी करून बहुविधता आणि लवचिक शिक्षणाला दिशा देण्याचा प्रयत्न केला आहे. कला, विज्ञान, व्यावसायिक शिक्षण आणि कौशल्य यांच्यातील कृत्रिम अंतर कमी करणे ही या परिवर्तनातील महत्त्वाची बाब आहे.

याचबरोबर अमेरिकेतील सारख्या संकल्पनेतून आणखी एक महत्त्वाचा विचार समोर येतो की प्रत्येक विद्यार्थ्याने एकाच प्रकारचा चार वर्षांचा पदवी अभ्यासक्रम करणे आवश्यक नाही. काही विद्यार्थ्यांना अल्पकालीन तांत्रिक किंवा व्यावसायिक प्रशिक्षण घेऊन लवकर रोजगाराच्या किंवा स्वयंरोजगाराच्या क्षेत्रात प्रवेश करायचा असतो. काहींना पुढे उच्च शिक्षण घ्यायचे असते. काहींना उद्योजकता करायची असते. शिक्षणव्यवस्थेने या विविध मार्गांना समान प्रतिष्ठा आणि योग्य संधी दिल्या पाहिजेत. भारतामध्ये, कौशल्य विकास केंद्रे, पॉलिटेक्निक, व्यावसायिक अभ्यासक्रम आणि नव्या स्वरूपातील कौशल्याधारित शिक्षण यांना अधिक प्रभावीपणे मुख्य शिक्षणप्रवाहाशी जोडण्याची गरज यामुळे उघेवरेल.

याचा अर्थ असा नाही की प्रत्येक विद्यार्थ्याने पदवी घेऊ नये. उलट, उच्च शिक्षण, संशोधन आणि ज्ञाननिर्मितीचे महत्त्व कायमच राहणार आहे. अमेरिकेच्या उदाहरणानुहूी हे स्पष्ट होते की संशोधन, विद्यापीठे, विज्ञान, तंत्रज्ञान

कुशल मनुष्यबळाची तीव्र कमतरता यामुळे भारतीय अभियंते, आयटी व्यावसायिक, नेटवर्किंग आणि हार्डवेअर तज्ञ आणि सायबर सुरक्षा तज्ज्ञांसाठी दारे खुली झाली आहेत. मात्र, या संधीचा फायदा घेण्यासाठी केवळ तांत्रिक ज्ञान असून चालणार नाही. विद्यार्थ्यांना जपानी भाषा आत्मसात करावी लागेल तसेच तिथली अत्यंत शिस्तबद्ध कार्यसंस्कृती, वेळेचे काटेकोर पालन आणि गुणवत्तेबाबत तडजोड न करण्याची मानसिकता अंगीकरावी लागेल. जपानप्रमाणेच जर्मनी, दक्षिण कोरिया आणि युरोपमधील इतर देशांमध्येही तंत्रज्ञानाबरोबरच स्थानिक भाषेचे ज्ञान असलेल्या कुशल व्यावसायिकांना मोठे प्राधान्य दिले जात आहे.

भविष्यात परकीय भाषा ही केवळ अतिरिक्त पात्रता राहणार नाही, तर उच्च वेतनाच्या जागतिक करिअरचे मुख्य प्रवेशद्वार ठरेल. कृत्रिम बुद्धिमत्तेचा फुगा फुटेल म्हणजे हे तंत्रज्ञान नष्ट होईल किंवा बंद पडेल असे मुळीच नाही. फुटेल तो केवळ अवास्तव अपेक्षांचा आणि चुकीच्या समजांचा फुगा. आपल्या क्षेत्राचे सखोल आणि पायाभूत ज्ञान असेल, सतत नवीन गोष्टी शिकण्याची आणि बदलण्याची वृत्ती असेल, योग्य आणि सकारात्मक दृष्टिकोन असेल, उद्योगांना प्रत्यक्ष उपयोगी पडणारी व्यावहारिक कौशल्ये (सॉफ्टवेअर, हार्डवेअर, नेटवर्किंग, सायबर सुरक्षा) असतील ते स्पर्धेत टिकतील. त्यामुळे हा इशारा किंवा वास्तव विद्यार्थ्यांना घाबरवण्यासाठी किंवा भौती निर्माण करण्यासाठी नाही, तर योग्य वेळी जागे करण्यासाठी आहे.

(लेखक उद्योजक व संगणक साक्षरता प्रसारक आहेत.)

